

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՄՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2023**

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Միջառարկայական կապերի կիրառումը սովորողի աշխարհայացքի ձևավորման գործընթացում

Կատարող՝ Ռուզաննա Եսայան

Առարկա՝ Մաթեմատիկա

Ուսումնական հաստատություն՝ Սևանի Խ. Աբովյանի անվան ավագ դպրոց

ՀՐԱՉԴԱՆ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
Միջառարկայական կապերի կիրառումը սովորողի աշխարհայացքի ձևավորման գործընթացում.....	4
Եզրակացություն.....	12
Գրականության ցանկ.....	14

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Գիտությունների և արտադրության ինտեգրացման արդի ժամանակներում առաջնակարգ նշանակություն է ստանում գիտությունների համագործակցությունը՝ միջգիտական կապերը: Քանի որ ուսումնական առարկաները ուսուցանում են գիտությունների հիմունքները, ուստի հրատապ է դառնում նաև ուսուցման գործընթացում միջառարկայական կապերի իրականացումը:

Բնագիտական առարկաների ուսուցման ժամանակ միջառարկայական կապերի իրագործումը նպաստում է գիտելիքների խոր և բազմակողմանի յուրացմանը, գիտական հասկացությունների և օրենքների ձևավորմանը, ուսումնադաստիարակչական գործընթացի կատարելագործմանը և նրա օպտիմալ կազմակերպմանը, գիտական աշխարհայացքի ձևավորմանը, նյութական աշխարհի ընդհանրացմանը, բնության և հասարակության մեջ երևույթները փոխկապվածության մեջ ընկալելուն: Բացի այդ, դրանք նպաստում են սովորողների գիտելիքների գիտական մակարդակի բարձրացմանը, զարգացնում են տրամաբանական մտածողությունը և ստեղծագործական ունակությունները:

Միջառարկայական կապերի իրագործումը հնարավորություն է ստեղծում խնայելու ժամանակը, սովորողների ընդհանուր ուսումնական կարողությունների և հմտությունների ձևավորման համար ստեղծելու նպաստավոր պայմաններ: Հանրակրթական դպրոցի պահանջներին համապատասխան՝ այսօր մեծանում է բնագիտամաթեմատիկական առարկաների միջև կապերի բացահայտման դերն ու նշանակությունը: Այն ճիշտ և խելացի կազմակերպելու դեպքում կհարստանան և կընդլայնվեն սովորողների գիտելիքները: Ժամանակակից գիտության բոլոր ճյուղերը սերտորեն կապված են, և դա պետք է արտահայտվի նաև դասավանդման ընթացքում:

Դպրոցի առջև դրված կարևոր խնդիրներից մեկը սովորողների ընդհանուր ուսումնական կարողությունների ու հմտությունների զարգացումն է:

Ընդհանուր ուսումնական կարողություններից են պլանի, սեղմագրի, թեզիսի կազմումը, աշխատանքը սկզբնաղբյուրի հետ (դասագրքից, տեղեկագրքերից, տարբեր աղբյուրներից օգտվելը), որոնք կարևոր են ոչ միայն դպրոցում լավ սովորելու համար, այլև հետագա կյանքում գիտելիքների ձեռքբերման, դրանք կենցաղում, անձանոթ իրավիճակներում կիրառելու համար: Այսինքն, աշակերտի ձեռք բերած գիտելիքները պետք է ծառայեն կյանքի ծանոթ և անձանոթ իրավիճակներում ճիշտ կողմնորոշվելուն: Դրա համար ցանկացած ուսուցիչ պետք է իմանա սովորողին ներկայացվող ընդհանրական պահանջների համակարգը ըստ Հանրակրթության պետական չափորոշչի:

**ՄԻՋԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ ՍՈՎՈՐՈՂԻ ԱՇԽԱՐՀԱՅԱՑՔԻ
ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ**

Արդի ժամանակներում առաջնակարգ նշանակություն է տրվում առարկաների և գիտությունների համագործակցությանը՝ միջառարկայական կապերին: Ուսուցման գործընթացում կարևոր տեղ պետք է հատկացնել միջառարկայական կապերին, որոնք ուսուցման հաջողության անհրաժեշտ պայմաններից են: Միջառարկայական կապերի մասին Յ.Ա.Կոմենսկին իր «Մեծ դիդակտիկա» աշխատությունում նշում է, որ ուսումնական առարկաների փոխկապակցված ուսուցումը երեխաներին սովորեցնում է բացահայտել ուսումնասիրվող առարկաների և երևույթների միջև եղած կապերը. «Ամեն ինչ ամրապնդել բանականության հիմունքներով նշանակում է ամեն ինչ սովորել՝ մատնացույց անելով պատճառները, այսինքն՝ ոչ միայն ցույց տալ, թե ինչպես է այս կամ այն բանը տեղի ունենում, այլ նաև ցույց տալ, թե ինչու դա այլ կերպ լինել չի կարող: Չէ՞ որ իմանալ որևէ բան նշանակում է իրը ճանաչել իր փոխկապակցվածության մեջ»: Միջառարկայական կապերը նպատակաուղղվում են օբյեկտիվ աշխարհի բաղկացուցիչ մասերի եռամիասնության՝ բնություն-մարդ-հասարակություն հասկացության ըմբռնմանը: Կարելի է միանշանակ պնդել, որ բնագիտական առարկաները պետք է ուսումնասիրվեն միջառարկայական կապերի ստեղծման հիման վրա: Բնագիտության, կենսաբանության, ֆիզիկայի, քիմիայի, աշխարհագրության թեմաների փոխկապակցված ուսումնասիրությունը սովորողներին ցույց է տալիս աշխարհի միասնականությունը: Միջառարկայական կապերի պահպանումը ժամանակակից դպրոցում ուսուցման կարևորագույն սկզբունքներից մեկն է: Այն ապահովում է բնագիտական և հումանիտար առարկաների փոխադարձ կապը, և դրանց կապը կյանքի հետ: Մաթեմատիկայի ուսուցիչը, այլ առարկաների ուսուցիչների հետ համագործակցելով, միջառարկայական կապերի միջոցով իրականացնում է ուսումնադաստիարակչական խնդիրների ամբողջական լուծում: Ուսուցիչները դժվարություններ են ունենում միջառարկայական կապերը գործնականում կիրառելու ժամանակ: Հիմնական պատճառը կոնկրետ թեմաներում միջառարկայական կապերի իրագործմանն ուղղված բավարար մեթոդական նյութերի բացակայությունն է, ինչպես նաև ուսուցիչների՝ միասին աշխատելու, համագործակցելու թույլ կարողությունը: Սակայն մեր օրերի ուսուցիչը միջառարկայական կապեր իրագործելիս պետք է կարողանա ստեղծագործական մոտեցում ցուցաբերել: Դրա համար նա պետք է տիրապետի տեսական հարցերին և օգտագործի մեթոդական նյութերը, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ընձեռած

հնարավորությունները՝ գտնելով ուսուցման ժամանակ միջառարկայական կապերի իրագործման նոր ձևեր և ուղիներ՝ հաշվի առնելով առարկայական ծրագրերն ու չափորոշիչները:

Ուսուցման պրոցեսում աշակերտների գործունեության և պահանջմունքների, նպատակների, հետաքրքրությունների համապատասխանությունից կախված, նյութը և մեթոդներն ընտրելիս անհրաժեշտ է մշտապես հաշվի առնել տվյալ դասարանը, նրա առանձին խմբերը կազմող աշակերտների հնարավորությունները, պահանջմունքները, շարժառիթները և հետաքրքրությունները:

Ուսումնական նյութի շարադրման կամ սովորողների հիշողության մեջ հենակետային գիտելիքների վերականգնման ժամանակ օգտագործվում են հարակից դասընթացներում սովորած փաստեր, հասկացություններ, օրենքներ: Միջառարկայական կապերի իրագործման հաջողությունն ապահովող կարևոր հանգամանք է նաև ուսուցչի՝ դասին մանրակրկիտ պատրաստվելը: Գործադրվող մեթոդները պետք է նպաստեն ինքնակրթության կարողությունների ձևավորմանը: Ուսումնական մեթոդների համակարգում պետք է հստակորեն արտացոլվի ուսուցչի և աշակերտների գործունեության փոխադարձ կապը: Պետք է օգտագործվեն ուսուցման մեթոդների ոչ միայն ուսուցողական, այլև զարգացնող և դաստիարակող ֆունկցիաները: Միջառարկայական կապերի իրագործման արդյունքում կազմավորվում է գիտելիքները մի ընդհանուր համակարգում ընդգրկելու, աշակերտների կայուն արժեհամակարգի ձևավորման կարողունակությունը: Կարելի է առանձնացնել դասին միջառարկայական կապերի իրագործման ձևերից հետևյալները.

1. տնային հանձնարարություն այլ առարկաներից,
2. միջառարկայական բնույթի խնդիրների լուծում,
3. արտադասարանային պարապմունքների ժամանակ մաթեմատիկայից և այլ առարկաներից միջառարկայական կապերի իրագործում (խմբակներ, վիկտորինաներ, ՈւՂԱ, թեմատիկ երեկոներ և այլ),
4. միջառարկայական բովանդակությամբ միջոցառումներ (կոնֆերանս, բանավեճ, համադպրոցական երեկո, օլիմպիադա և այլն), որոնք, որպես կանոն, կազմակերպում և անց է կացնում մաթեմատիկայի ուսուցիչը այլ ուսուցիչների հետ միասին:
5. Մաթեմատիկայի ուսուցչի՝ այլ առարկաների ուսուցիչների հետ համագործակցության ձևերը և մեթոդները:

Մաթեմատիկայի դասերին շատ կարևոր է միջառարկայական կապեր ձևավորելը բոլոր առարկաների հետ (տես՝ հավելված 1)

1.Դասի պլանավորման ընթացքում առաջարկում եմ անհրաժեշտ տեղեկատվության հավաքման և համակարգման մի քանի կետ, որոնց նա պետք է ուշադրություն դարձնի.

1.1 որտեղ (ո՞ր դասագրքում կամ կայքում) է անհրաժեշտ նյութը,

1.2 հարակից առարկայում ե՞րբ է ուսումնասիրվում տվյալ նյութը,

1.3 հարակից առարկայի նյութի համառոտ նկարագրությունը,

1.4 ի՞նչ մեթոդ կամ հնար է նպատակահարմար կիրառել հարակից առարկայի նյութին անդրադառնալիս,

Դասին ուսուցչի բարձր մակարդակով նախապատրաստվելու ցուցանիշներից մեկը դասանյութի համակողմանի վերլուծությունն է, որի ժամանակ աշակերտներին տնային հանձնարարությունները տրվում են, պահանջելով՝ հենվելով մի առարկայից յուրացրած գիտելիքների վրա, բացատրել այն փաստերն ու երևույթները, որոնք ուսուցանվում են այլ դասընթացներում:

1. Միջառարկայական կապերով դասի գնահատման և վերլուծության համար առաջարկում ենք հետևյալ չափանիշները.

2.1. ուսումնադաստիարակչական խնդիրների ձևակերպման մեջ միջառարկայական կապի առկայության արտացոլում,

2.2 դասին կիրառվող բովանդակային-տեղեկատվական միջառարկայական կապերի տեսակները (այլ առարկաներից հետաքրքրող կոնկրետ փաստեր, հասկացություններ, օրենքներ, հարցեր),

2. միջառարկայական կապերի իրականացման մեթոդներ և հնարներ, դրանց համապատասխանություն դասի ուսումնադաստիարակչական պահանջներին,

4. միջառարկայական կապերի իրագործման ժամանակ սովորողների ակտիվությունը, հետաքրքրություններն ու հաջողությունները,

Ավագ դպրոցականների ուսուցման գործընթացում միջառարկայական կապերի հաստատման համակարգված մոտեցման ներդրումը կարող է ավելի մեծ չափով, քան ավանդական առարկայական ուսուցումը, նպաստել լայն խորագիտակ մարդու զարգացմանը, որն ունի ամբողջական աշխարհայացք, իր ունեցած գիտելիքներն ինքնուրույն համակարգելու ունակություն և տարբեր խնդիրների լուծման համար կարող է ցուցաբերել ոչ ավանդական մոտեցում: Ուսուցման այս մեթոդը գրավիչ է նաև ուսուցիչների համար, օգնում է նրանց ավելի լիարժեք գնահատել ավագ դպրոցականի ունակություններն ու գիտելիքները, հասկանալ նրան, դրդում է փնտրել ուսուցման նոր, ոչ ավանդական ձևեր և մեթոդներ: Սա մեծ տարածք է ուսուցիչների, մեթոդիստների, հոգեբանների և բոլոր նրանց ստեղծագործական ունակությունների դրսևորման համար, ովքեր ցանկանում են և կարողանում են աշխատել, ովքեր կարող են

հասկանալ ժամանակակից երեխաներին, հաշվի առնել նրանց պահանջներն ու շահերը: Մարդու մտածողության մեջ շրջակա աշխարհի վերաբերյալ գիտելիքները ոչ թե պարզապես արտացոլվում են, ինչպես շրջապատող աշխարհը ջրի փոքրիկ կաթիլում, այլ դրանք մեծ մասամբ ձևավորում են մարդու վերաբերմունքը բնության, աշխարհի, կյանքի նկատմամբ, ազդում նրա բարոյական կերպարի վրա, հատկապես դեռահասային, ավագ դպրոցական տարիքում: Ուսուցման գործընթացում ոչ միայն բնության մասին գիտելիքներն են կարևոր, այլև նրա գաղտնիքների մեջ խորը ներթափանցումը, որը հանգեցնում է գիտության հմայքի բացահայտմանը, ծագում է ակնածանք դրա հանդեպ: Ահա թե ինչն ունի դաստիարակչական ուժ, ինչը կարող է օգնել սովորողին սիրել գաղափարները և ճշմարտությունը, հոգևոր արժանիքները բարձր դասել պատահական առավելություններից: Միջառարկայական կապերը կարող են օգնել աշակերտներին հասկանալ շրջապատող աշխարհը, նրա հատկությունները, հիմնական երևույթները, այնտեղ ընթացող գործընթացները և այն օրինաչափությունները, որոնց դրանք ենթարկվում են: Այսպիսով, դպրոցական առարկաների փոխադարձ կապակցվածությունը սովորողներին համոզում է, որ գիտելիքների տարբեր ճյուղերի միջև չկան կտրուկ սահմաններ, որ գիտության տարբեր ոլորտները միմյանցից կտրված չեն, այլ փոխադարձաբար կապված են միմյանց հետ: Սովորողները գիտակցում են իր բովանդակությամբ այն խորը փաստը, որ բոլոր գիտություններն իրականում տարբեր կողմերից և յուրաքանչյուրն իր մեթոդներով ուսումնասիրում է նյութական աշխարհը: Իրենց ամբողջության մեջ նրանք ընդհանուր պատկերացում են տալիս բնության մասին: Այս ամենը կարևոր դաստիարակչական նշանակություն ունի: Ժամանակակից պայմաններում անհրաժեշտություն է առաջանում սովորողների մոտ ձևավորել ոչ թե մասնավոր, այլ ընդհանրացված ունակություններ, որոնք լայն ոլորտներում ունեն գիտելիքը տեղափոխելու հատկություն: Կարողունակությունները, որոնք ձևավորվել են որևէ առարկայի ուսումնասիրության ընթացքում, այնուհետև սովորողների կողմից ազատորեն օգտագործվում են այլ առարկաների ուսումնասիրության և գիտելիքի գործնական կիրառության մեջ: Մանկավարժական գրականության մեջ առկա են «միջառարկայական կապեր» հասկացության ավելի քան երեսուն սահմանումներ, ինչպես նաև երևույթի մանկավարժական արժեքի գնահատականի և տարբեր դասակարգումների վերաբերյալ տարբեր մոտեցումներ: Առավել ամբողջական սահմանումներից մեկն այն է, որ միջառարկայական կապերը օբյեկտների, երևույթների և իրական գործընթացների միջև սիմբոլիզմ, ինտեգրատիվ հարաբերությունները ցույց տալու համար կրթական կատեգորիաներ են, որոնք արտացոլվում են ուսումնադաստիարակչական գործընթացի բովանդակության, ձևերի

և մեթոդների մեջ ու իրենց որոշակի հստակ միասնության մեջ կատարում են կրթական, զարգացնող և դաստիարակչական գործառույթներ: Ինտեգրման գործընթացում տեղի է ունենում գիտությունների միջև կապերի մերձեցում: Ներկայումս առանձին, միմյանցից անկախ դասավանդվող ուսումնական առարկաների ինտեգրումը թույլ կտա ուսուցման շեշտադրումները գիտելիքների պարզ կուտակումից տեղափոխել իրական կյանքում հանդիպող իրավիճակներում և մասնավորապես այլ ուսումնական առարկաների ոլորտում, իրենց գիտելիքներն, ընդհանուր առմամբ, կիրառելու ունակությունների զարգացման վրա: Ավանդաբար ինտեգրումն իրականացնելու առավել մատչելի միջոցներից մեկը ինտեգրված դասերի անցկացումն է: Սոցիալական զարգացման իրավիճակն առաջին հերթին բնութագրվում է նրանով, որ ավագ դպրոցականը կանգնած է անկախ կյանքի շեմին: Նա պետք է դուրս գա աշխատանքային գործունեության ճանապարհ և որոշի իր տեղը կյանքում: Ավագ դպրոցականի առաջ կանգնած է ինքնորոշման, կյանքի ուղու ընտրության խնդիրը: Մասնագիտության ընտրությունը դառնում է զարգացման իրավիճակի հոգեբանական կենտրոն՝ նրա մոտ ստեղծելով յուրօրինակ ներքին դիրքորոշում: Դրա հետ կապված վաղ երիտասարդության շրջանում առաջատար գործունեությունը մասնագիտական ինքնորոշումն է (ուսումնա-մասնագիտական): Վաղ պատանեկության տարիքում ինքնորոշման հոգեբանական բազան նախ և առաջ կազմում է չափահաս մարդու ներքին դիրքորոշում գրավելու պահանջմունքը, իրեն որպես հասարակության անդամ ճանաչելու, աշխարհում իր տեղը որոշելու անհրաժեշտությունը, այսինքն՝ կյանքում իր տեղն ու նշանակությունն ըմբռնելու հետ մեկտեղ, հասկանալ ինքն իրեն և իր հնարավորությունները: Գործունեության ապագա ոլորտի ընտրությունն ինքնորոշման գործընթացի բուն կորիզն է: Ապագայի հետ կապված շարժառիթները սկսում են ավագ դպրոցականին դրդել ուսումնական գործունեության: Ուսումնական առարկաների նկատմամբ դրսևորվում է մեծ ընտրողականություն: Ճանաչողական գործունեության հիմնական շարժառիթը մասնագիտությունն ձեռք բերելու ձգտումն է: Նոր սոցիալական դիրքորոշումն ավագ դպրոցականների համար կտրուկ փոխում է ուսուցման նշանակությունը: Նրանք ուսումնական գործընթացը սկսում են գնահատել այն առումով, թե ինչ է տալիս այն իրենց ապագայի համար: Ավագ դպրոցականի ուսումնական գործունեությունն ավելի բարձր պահանջներ է ներկայացնում նրա մտավոր ակտիվության և ինքնուրույնության նկատմամբ: Ծրագրային նյութի յուրացման համար անհրաժեշտ է ընդհանրացնող հասկացությունների, եզրույթների, գաղափարների վերլուծության միջոցով մտածողության զարգացման բարձր մակարդակ: Ուսումնառության դժվարությունները կապված են ոչ թե սովորելու ցանկության, այլ նոր պայմաններում սովորելու անկարողության հետ: Սովորողները

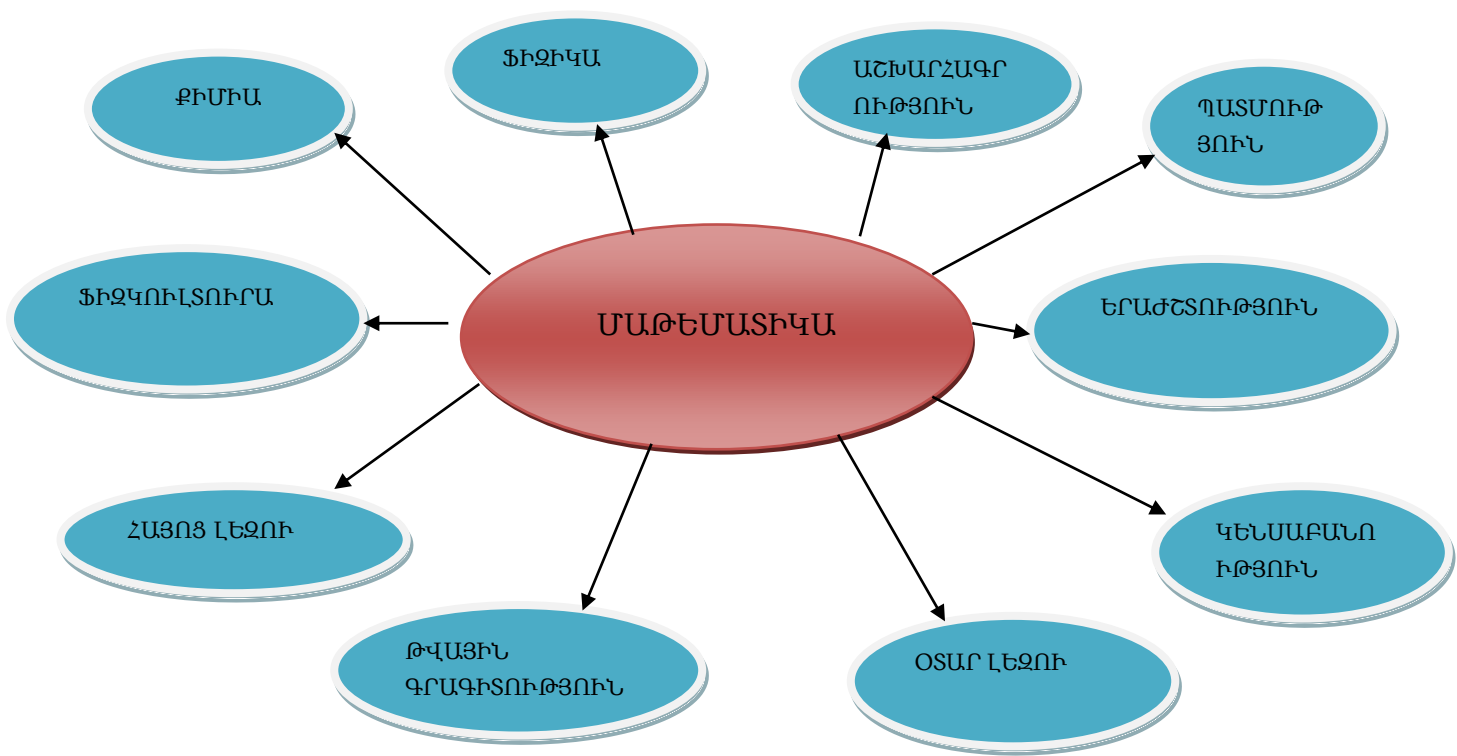
մեծանում են, հարստանում իրենց փորձով. նրանք գիտակցում են, որ կանգնած են ինքնուրույն կյանքի շեմին: Աճում է նրանց գիտակցված վերաբերմունքն ուսման նկատմամբ: Ուսուցումը դառնում է կյանքի անմիջական իմաստ: Ուսումնական առարկաների նկատմամբ վերաբերմունքն ընտրողական բնույթ է կրում: Ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացումը խթանում է ճանաչողական գործընթացների հետագա կամայական զարգացումը, դրանք կառավարելու, գիտակցաբար կարգավորելու ունակությունը: Ավագ դպրոցական տարիքի վերջում աշակերտները իրենց հիշողությունը, ընկալումը, երևակայությունը, ուշադրությունը և իրենց էներգիան, ուժերը, ամբողջ ներուժն ուղղում են գործունեության որոշակի խնդիրների հաղթահարմանը: Ուսումնական գործունեության յուրահատուկ կազմակերպման ազդեցությամբ էապես փոխվում է ավագ դպրոցականների ուսումնական գործունեությունը, նրանց մտավոր աշխատանքի բնույթը: Ավագ դպրոցականների մտավոր գործունեությունը համեմատած դեռահասային տարիքում նրանց մտավոր գործունեության հետ բնութագրվում է ընդհանրացման և վերացարկման, աբստրահման կարողությունների ավելի բարձր մակարդակով, երևույթների պատճառները բացատրելու աճող միտումներով, դատողությունները հիմնավորելու, առանձին դրույթների կեղծությունը կամ ճշմարտացիությունն ապացուցելու ունակություններով, խորը եզրակացություններ և ընդհանրացումներ կատարելու ունակությամբ, սովորածը համակարգելու, ամբողջացնելու կարողություններով: Այսպիսով, տարիների հետ զարգանում է սովորողի, ավագ դպրոցականի, երիտասարդի քննադատական մտածողությունը: Այս ամենը նպաստում է տեսական մտածողության ձևավորմանը, շրջապատող աշխարհի, բնության օրենքների և հասարակության զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունները հասկանալու ունակությունների կատարելագործանը: Ինչպես ցույց է տալիս փորձը, դպրոցական դասընթացում միջառարկայական կապերի հաստատումը նպաստում է սովորողների աշխարհի մասին համալիր պատկերացումների ու պատկերի ամբողջացմանը և նախնական իմաստով գիտության և հասարակության ինտեգրացիոն գործընթացների կոնկրետ արտահայտությունն է: Միջառարկայական կապերը կարևոր դեր են խաղում սովորողների գիտական աշխարհայացքի ու գործնական մոտեցումների ձևավորման համար ու նպաստում են նրանց հետաքրքրվածությունը մեծացնելու, ճանաչողական բազմաբնույթ գործունեության մեջ ընդգրկելու, գիտելիքներն ընդհանրացնելու կարևոր գործին: Աշխարհի մասին ընդհանրական պատկերը ավագ դպրոցականին հնարավորություն է տալիս կիրառել գիտելիքները և հմտությունները կոնկրետ իրավիճակներում, երբ քննարկվում են ինչպես ուսումնական, այնպես էլ արտաուսումնական գործունեության, հետագայում

Նաև արտադրական, գիտական և հասարակական կյանքի մասնավոր հարցեր: Միջառարկայական կապերի լայն, բազմակողմանի օգտագործման արդյունքում ոչ միայն որակապես նոր մակարդակի վրա են լուծվում սովորողների, հատկապես ավագ դպրոցականների ուսուցման, զարգացման և դաստիարակության խնդիրները, այլև նրանց մոտ կոնկրետ իրականության բարդ խնդիրները համալիր տեսնելու, իրական լուծումներ և մոտեցում գտնելու հիմքն է դրվում: Միջառարկայական կապերը գիտությունների համակարգով և դիդակտիկ նպատակներով պայմանավորված կրթական ծրագրերի փոխադարձ համաձայնեցվածությունն են: Միջառարկայական կապերն արտացոլում են դաստիարակության և ուսուցման համալիր մոտեցումը, թույլ են տալիս առանձնացնել ինչպես կրթության բովանդակության հիմնական տարրերը, այնպես էլ առարկաների միջև փոխադարձ կապերը: Միջառարկայական կապերը սովորողների մոտ ձևավորում են հատուկ գիտելիքներ, բացահայտում են իմացության տեսության խնդիրները, առանց որոնց անհնար է գիտությունների հիմքերի համակարգային յուրացումը: Միջառարկայական կապերը սովորողներին ներառում են գիտական ճանաչության ընդհանուր մեթոդների՝ արստրահում, մոդելավորում, համեմատում, ընդհանրացում և այլն, գործառնությունների, կիրառման մեջ: «Ուսուցման մեջ միջառարկայական կապերը դաստիարակության և ուսուցման նկատմամբ արտացոլում են համալիր մոտեցում, թույլ են տալիս ինչպես մասնատել ուսումնական առարկաների կրթության բովանդակությունը և հիմնական տարրերը, այնպես էլ դրանց միջև հաստատել փոխադարձ կապեր: Միջառարկայական կապերի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է իրական աշխարհի միասնությունն արտացոլող գիտական գիտելիքների և համոզմունքների ձևավորման գործոններով: Ժամանակակից տեղեկատվական հասարակության մեջ օրեցօր աճում է տեղեկատվության որոնման, վերլուծության, մշակման, պահպանման, տարածման, ուրիշներին հնարավորինս ռացիոնալ եղանակով ներկայացնելու հմտությունների ձևավորման անհրաժեշտությունը, այսինքն, հատկապես արդիական է դառնում տեղեկատվության հետ աշխատելու աշակերտների մշակույթի դաստիարակության խնդիրը: Բացի այդ, տեղեկատվության հետ աշխատանքը միավորում է սովորողի ճանաչողական շահերը և դպրոցական կրթության գործընթացի եռությունը: Այսպիսով, միջառարկայական ինտեգրման հաճախ կիրառվող տարբերակներից մեկը կարող է դառնալ ՏՀՏ-ի, ինֆորմատիկայի ինտեգրումն այլ ուսումնական առարկաների հետ, որը գրեթե բոլոր ուսումնական առարկաների համար կարող է ծառայել որպես կապող օղակ: Այն կլինի դպրոցական կրթության հնարավորությունների ընդլայնման, մանկավարժի մեթոդական հարստացման և ուսուցման որակի բարձրացման միջոց: Բայց ինտեգրման հիմնական նպատակը դպրոցականի մոտ շրջապատող աշխարհի

մասին ամբողջական պատկերացում ստեղծելն է, այսինքն՝ սովորողի աշխարհայացքի ձևավորումը: Բազմակողմանի միջառարկայական կապերի միջոցով ոչ միայն որակապես նոր մակարդակում լուծվում են սովորողների ուսուցման, զարգացման և դաստիարակության խնդիրները, այլև հիմք է դրվում իրական բարդ խնդիրների լուծման համապարփակ տեսլականի և մոտեցման համար: «Միջառարկայական կապերը հանդիսանում են ժամանակակից ուսուցման գործընթացի և սովորողների ճանաչողական գործունեության զարգացման կարևոր գործոն: Ավելի բարձր մակարդակի բարձրացնելով ուսուցման ողջ գործընթացը, միջառարկայական կապերն ունեն բազմակողմանի ազդեցություն՝ ապահովելով ուսումնական գործընթացի կրթական զարգացնող և դաստիարակող գործառույթների միասնականությունը: Թվային գրագիտության և համակարգչային գիտությանից ստացած գիտելիքները օգտագործել, կազմել գրաֆիկներ և կատարել հաշվարկներ:

ԵՉՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Միջառարկայական համակարգված մոտեցման ներդրումը թույլ է տալիս ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերել, բարձրացնել սովորողի ինտելեկտուալ մակարդակը, ավելացնել նրա հետաքրքրությունն ուսման նկատմամբ, ընդլայնել մտահորիզոնը և զարգացնել դպրոցականների պոտենցիալ հնարավորությունները: Միջառարկայական կապերով հագեցած ինտեգրված դասեր անցկացնելիս ավելի հաջող է լուծվում տարբեր ունակություններով երեխաների ուսուցման անհատական տարբերակված մոտեցման խնդիրը: Օրինակ, վերցնելով ընդամենը մեկ տերմին, «երկաթ», սովորողները կարող են տալ այս բառի տարատեսակ բացատրություններ, կապելով այն տարբեր բնագավառների հետ՝ քիմիա, կենսաբանություն, աշխարհագրություն, տնտեսագիտություն և շատ այլ ոլորտներ, որտեղ օգտագործվում է երկաթը: Ինտեգրված դասերը երեխաներին դուր է գալիս: Դրանք հետաքրքրություն են առաջացնում գիտելիքների նկատմամբ, տալիս են շատ նոր, օգտակար գիտելիքներ, պարունակում են մեծ հուզական լիցք: Այդ դասերն օգնում են բանավոր խոսքի զարգացման և բառապաշարի հարստացման կարևոր գործին, ձևավորում են գեղագիտական ճաշակ, բնության գեղեցկությունն ու հարստությունը, ստեղծագործական ներուժը հասկանալու և գնահատելու, երևույթները բազմակողմանի ընկալելու ունակություն: Միջառարկայական կապերը ուսուցման գործընթացի կազմակերպման ժամանակ ուսուցման համալիր մոտեցման և կրթության միասնականության ուժեղացման համար անհրաժեշտ պայման են: Սովորողների ուսումնական գործունեության մեջ միջառարկայական կապերի ստեղծումն ու իրականացումը ծառայում է ուսուցման գործընթացի ակտիվացման, գիտելիքների համակարգման, մտածողության ինքնուրույնության և ճանաչողական հետաքրքրության զարգացման համար որպես էական դիդակտիկ պայման: Ուսուցումը լինելով կենդանի գործողություն անընդհատ աճում է, թարմանում, վերագինվում, հագեցնում նորանոր գաղափարներով ու մեթոդներով և հենց ուսուցման այս կարողություններն են, որ թույլ են տալիս հետաքրքրությունն ապահովել յուրաքանչյուր սերնդի համար՝ կախված տվյալ ժամանակաշրջանի պահանջներից, իսկ միջառարկայական կապերով անցկացված դասն ապահովում է գրեթե բոլոր սովորողների մասնակցությունը դասին, նրանց մտքի արագ աճին, աշխարհայացքի ձևավորմանը, տրամաբանության զարգացմանը, իրենց ունեցած գիտելիքների օգտագործմանը և շատ այլ հմտությունների, որոնք կարող են կիրառվել դասի ընթացքում:

Գրականության ցանկ

• Կառուցողական կրթության հիմունքները և մեթոդները (ձեռնարկ ուսուցիչների համար), Ե. 2004., էջ 42 • Иванов, В.Г. Междисциплинарные связи в образовательном процессе / В.Г. Иванов, Т.А. Иванова // Среднее профессиональное образование. 2000. - № 12. – С. 44 – 46 • Clegg, J. (2007).

- Համացանցից
- Հ.Ս.Միքայելյան «Գեղեցիկը, մաթեմատիկան և կրթությունը », Մաս 1 «Գեղեցիկը և մաթեմատիկան»: Երևան , 2014